

Αρχές που διέπουν την ποινική διαδικασία

① ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΩΣΗ:

- ✓ **αυτεπάγγελτη και κρατική δίωξη των εγκλημάτων**
 - 27, 36 Κ.Π.Δ.
 - εξαιρέση: κατ'έγκληση δίωξη / κατ'αίτηση δίωξη (μόνον όταν η συγκεκριμένη διάταξη το αναφέρει ρητά)
- ✓ **αυτοτελής δίωξη**
 - = π.δ. κατά κανόνα από ιδιαίτερα κρατικοί όργανα, διάφορα των δικαστών (27 ΚΠΔ) → εισαγγελέας
 - κατ'εξαιρέση (27 § 2, 29 ΚΠΔ) από άλλα όργανα, κι όχι από τον εισαγγελέα
- ✓ **νομιμότητα της π.δ.**
 - = ο εισαγγελέας υποχρεούται να κινήσει την ποινική δίωξη επί του 43 ΚΠΔ.
 - κατ'εξαιρέση (αρχή της σκοπιμότητας), ο εισαγγελέας έχει διακριτική ευχέρεια να μην κινήσει την π.δ., μοιραυότι υπάρχει έγκλημα και στοιχεία για την άσκησή της
 - ↓
 - αν ασκηθεί → απόλυτη ακυρότητα → λόγος αναιρέσεως

② Αρχές που διέπουν την προδικασία

- "προδικασία" $\begin{cases} \text{ανάκριση} \\ \text{διαδικασία δικαστικών συμβουλιών} \end{cases}$
- την διέπουν οι αρχές του εξεταστικού συστήματος (με κοίποιες εξαιρέσεις)

✓ μυστικότητα

- 241 κηΔ
- είναι πρακτικά αδύνατη η αλήθεια δημοσιότητα κατά την διαδικασία → οι ανακριτικές πράξεις ούτε μπορούν, ούτε πρέπει να γίνονται φανερά (π.χ. κατάθεση μαρτύρων, απολογία, σύλληψη... κλπ)
- δικαιολογείται για λόγους προστασίας του κατηγορουμένου → η δημοσιότητα θα αποτελούσε ηθική μείωση για τον κατηγορούμενο ⊕ εύκολη συλλαγή του αποδεικτικού υλικού
- εξαιρέσεις → 101 (εσωτερική δημοσιότητα), 309 § 2, 97, 225

✓ Έγγραφο διαδικασία

- 241 ΚΠΔ
- όμως → εξαίρεση άμεσης επαφής και γνώσης του δικαστή με τα αποδεικτικά στοιχεία

✓ έλλειψη αυτιδικίας κατηγορουμένου - παρτικώς ενάχοντα

- **εξαιρέση** → παρουσία των διαδίκων στην ανάκριση και ενώπιον των συμβουλήων

* στην ανάκριση :

- ✓ αρχή της αναλογικότητας (προσφορότητα, αναγκασιότητα, αναλογικότητα stricto sensu ⊕ απαγόρευση του υπερμέτρου)
- ✓ αρχή της μη-αντοενοχοποίησης / μη-αποκατηγορίας / μη-αντοπεθάρυνσης (Σ 5, ΔΣαπδ, 223, 273 κτλ.
· nemo tenetur se ipsum prodere / accusare)
- ✓ αρχή της αυτεπάγγελτης συγκεντρώσεως του αποδεικτικού υλικού = αρχή της ανακρίσεως
- ✓ αρχή του προδικόντα βαθμού υπονομίας / ισχύος των ενδείξεων

③ Αρχές που διέπουν την κύρια διαδικασία = διαδικασία στο ακροατήριο

✓ δημοσιότητα

- = δυνατότητα οποιοσδήποτε πορίτη = του κοινού αόριστα (αδιάκριτα και ανεμπόδιστα) να εισέλθει στην αίθουσα του δικαστηρίου και να παρακολουθήσει από κοντά την εξέλιξη της ποινικής δίκης, με τις ίδιες του τις αισθήσεις ("λαϊκή δημοσιότητα") - 329 ΚΠΔ
- δυνατόι περιορισμοί
- έμμεση λαϊκή δημοσιότητα (δεν κατοχυρώνεται νομοθετικά) - πομπική δημοσιότητα
- αίρονται οι περιορισμοί επί συναινέσεως του εισαγγελέως και των διαδίκων και επί συνδρομής ουδεώδους εννόμου συμφέροντος
- απόρριψη της publicity = διαφήμισης = ανάπτυξης δημοσίων σχέσεων των παραγόντων της δίκης δια της προβολής τους στα ΜΜΕ
- δημόσια η συζήτηση στο ακροατήριο και η απαγγελία της απόφασης
- Σ 93 § 2, 371 ΚΠΔ
- εξαιρέσεις → 329 § 1 θ' και § 2, 330 § 1, δίκες ανηλίκων, 371 § 2

✓ προφορικότητα

- 331 ΚΠΔ, 364 ΚΠΔ, 369 ΚΠΔ
- αρχή της προφορικής ανάπτυξης
- αλλιώς → απόλυτη ακυρότητα της κύριας διαδικασίας → λόγος αναίρεσης (προσβολή υπερασπιστικών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου)

✓ αμεσότητα

- = τα αποδεικτικά στοιχεία (και κυρίως τα προσωπικά, όπως οι μάρτυρες) πρέπει να προσάγονται ενώπιον του δικαστή, ο οποίος υποχρεούται να στηρίξει την απόφασή του μόνο σε αποδείξεις που έχουν προσαχθεί ενώπιόν του, και όσο το δυνατόν πρωτότυπες
- 365, 357 § 4 θ', 366 § 2, 364, 224, 333 § 2, 362 § 1 θ', 357 § 1, 2
- εξαιρέσεις: 214, 215, 216, 328...
- αρχή της άμεσης προσωπικής επαφής (και αρχή του εγγύτερου αποδεικτικού μέσου) = τα άμεσα αποδεικτικά μέσα πρέπει να προτιμώνται από τα έμμεσα
- * όμως → όχι πάντοτε (ελεύθερη εκτίμηση του αποδεικτικού υλικού)

✓ συνεχής παρουσία = ενότητα της εκδίκασης

- = ανάγκη συνεχούς παρουσίας του κατηγορουμένου (ή του συνηγόρου του) και των δικαστών καθ' όλη την διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας
- αρχή της αμεσότητας
- και αναπληρωματικοί δικαστές
- σωματική-πνευματική παρουσία των δικαστών
- αλλιώς → η διαδικασία είναι άκυρη, λόγω κακής σύνθεσης του δικαστηρίου

✓ συγκεντρωτική = συνεχής διαδικασία

- = η διαδικασία πρέπει να συνεχίζεται συγκεντρωτικά = χωρίς διακοπές, μέχρι να εκδοθεί απόφαση
- 339 § 2
- αναβολή της δίκης → επαναλαμβάνεται από την αρχή η δίκη
- διακοπή της δίκης → εκ νέου έναρξη από το σημείο που διεκόπη
- * αν όμως διαρκέσει πέρα από τα νόμιμα χρονικά όρια → απαιτείται επανάληψη ολόκληρης της διαδικασίας

✓ αντιδικία

- = σε κάθε φάση και σε κάθε πράξη, πρέπει να εξασφαλίζεται η δυνατότητα συσπλοιστικής των αντιδικιών, ώστε για κάθε ζήτημα ο δικαστής να γνωρίζει και τις δύο αντίθετες πλευρές (= κατηγορία και υπεράσπιση)
- γενήσια μορφή = μεταξύ των διαδίκων
- φαινομενική → μεταξύ εισαγγελέα και κατηγορουμένου - αδικώς υπευθύνου - πραγματικώς ενάγοντος (γιατί βρίσκεται πάνω από τα ατομικά συμφέροντα των αντιδικούντων διαδίκων)
- 333, 357 § 1 ε', 358, 308 § 2, 192
- κατ' εξαίρεση διέπει και την διαδικασία

✓ κατ' αντιμωρία διεξαγωγή της δίκης

- προϋπόθεση της "αρχής της αντιδικίας"
- εξασφάλιση της δυνατότητας όλων των διαδίκων να παρίστανται στην δίκη, γιατί έτσι:
 - ↳ μπορούν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους και
 - ↳ να διεξαχθεί η δίκη κατ' αντιδικία
- παράσταση με την κατέυλη, δια καήσεως / καήτηριου θεσπίσματος

Αρχές που διέπουν όλα τα στάδια της ποινικής δίκης

✓ Ισότητα των όπλων

- αρχή της ισότητας (Σ 4), 96-99, 309 § 2, 333 § 2, 358
- ο πολιτικώς ενάγων και ο αστικώς υπεύθυνος έχουν τα ίδια δικαιώματα με τον κατηγορούμενο
- ίση μεταχείριση των αντιπάλων μερών από τον δικαστή = όποτε δίνεται μια ευχέρεια / εξουσία / δικαίωμα σε ένα υποκείμενο της δίκης → πρέπει να δίνεται και στα άλλα
- * όχι αν ο νόμος προβαίνει κάποιο δικαίωμα ή υποχρέωση μονόπλευρα
- ισότητα εισαγγελέα - κατηγορουμένου (κατ'αρχήν αδύνατη, αν και επιδιώκεται η εξισορρόπηση, δια των 333, 335, 349, 36 α ΚΠΔ)

✓ Εκατέρωθεν ακρόαση

- Σ 20, 333 § 3

✓ Καλή πίστη, χρηστά ήθη, καρόπιστη διεξαγωγή της δίκης

- απορρέει από τον σκοπό και τον χαρακτήρα (σοβαρός και δημόσιος) της δίκης
- 173 § 3 ΚΠΔ

✓ καθήκον αληθείας

= κάθε υποκείμενο της δίκης υποχρεούται ηθικά και νομικά να λέει την αλήθεια

- κατηγορούμενος → έχει το δικαίωμα να σιωπήσει / να αρνηθεί να απαντήσει (273 § 2, 366 § 3 ΚΠΔ)
- ψευδής άρνηση της κατηγορίας :
- απλή άρνηση της κατηγορίας (ψευδής) --→ δεκτή, ως προέκταση του δικαιώματος σιωπής
- αιτιολογημένη, θεμελιωμένη ψευδής άρνηση της κατηγορίας, με επίκληση ψευδών περιστάσεων (ψευδές αλκοόλ) → παραπλανά τον δικαστή ---→ απαγορευμένη συμπεριφορά (ένδειξη ενοχής)
- ψευδής καταμήνυση / επίκληση πράξεων τρίτων

✓ Αιτιολογία

- η αρχή της ελεύθερης εκτίμησης των αποδείξεων (177) ελέγχεται από την αρχή της αιτιολογίας = το δικαστήριο πρέπει να αιτιολογεί την αποδοχή/απόρριψη αποδεικτικού μέσου που προσήλθε ενώπιόν του (Σ 93 § 3, 139 ΚΠΔ)
- έλλειψη αιτιολογίας → λόγος αναίρεσης

✓ Επιτάχυνση

= ταχεία διεξαγωγή της δίκης για να αποκατασταθεί η κοινωνική ειρηνική συμβίωση

- ανακούφιση & τιμώρηση των δραστών και εξυπηρέτηση του συμφέροντος του αιώου κατηγορουμένου
- ΕΣΔΑ 6 § 1, ΔΣ απδ
- υποχωρεί όταν μπορεί να οδηγήσει σε μείωση / αποδυνάμωση της υπεράσπισης του κατηγορουμένου

✓ Σεβασμός και προστασία της αξίας του ανθρώπου

- Σ 2
- ο κατηγορούμενος δεν πρέπει να υποβαθμίζεται σε αντικείμενο της ποινικής δίκης

✓ δίκαιη δίκη (fair trial)

- απορρέει από την αρχή του σεβασμού και της προστασίας της ανθρωπίνης αξίας
- πλήρης και αποτελεσματική υπεράσπιση (τήρηση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων)
- αρχή της ισότητας των όπλων κατηγορουμένου - κατηγορούσας αρχής
- ΕΣΔΑ 6 § 1

✓ δικαστική ακρόαση

- Σ 20
- δικαίωμα ακρόασης των διαδίκων (και κυρίως του κατηγορουμένου) από τα δικαστικά όργανα πριν αυτά εκδώσουν κάποια απόφαση / προβούν σε κάποια δικονομική πράξη
- για κάθε νομικό-πραγματικό ζήτημα (αμφ.) και για κάθε αποδεικτικό μέσον που προσάγεται

✓ ολόπλευρη διερεύνηση της υπόθεσης

= το δικαστήριο έχει δικαίωμα και υποχρέωση να διερευνήσει την υπόθεση = την πράξη που δώξε ο εισαγγελέας, όπως αυτή διαμορφώθηκε από την ανάκριση κι εκτίμηση των συμβουλίων, από κάθε πλευρά

• 371 § 3α', 250 § 1

• επιτρέπεται η "θεατίωση της κατηγορίας" με βάση τα στοιχεία που προέκυψαν κατά την πορεία της διαδικασίας

* όχι μεταβολή της κατηγορίας → απαγορεύεται

= όταν ο κατηγορούμενος καταδικασθεί για άλλη πράξη, για την οποία δεν απολογήθηκε/ή δεν του εδόθη η δυνατότητα απολογίας στην προδικασία (εις βάρος του)

• νομικό κριτήριο → το κατηγορητήριο που αντιμετώπισε ο κατηγορούμενος κατά την προδικασία

• αλλιώς → βαρύνει προσβολή των δικαιωμάτων υπεράσπισης του κατηγορουμένου → απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας (171 δ' κπΔ) - καλύπτεται κατά 174 § 2 κπΔ - αναβολή δίκης

✓ δικαστική βοήθεια

• απορρέει από την "αρχή της δίκαιης δίκης"

= υποχρέωση των δικαστικών οργάνων να βοηθούν τους διαδίκους, ενημερώνοντας τους

✓ αυτεπάγγελτη εκδίκαση της υπόθεσης

= η έναρξη και η κατάρτιση της δίκης ανήκει στους δημόσιους φορείς της ποινικής λειτουργίας (= εισαγγελέας, δημόσιος κατηγορός, δικαστικά συμβούλια, δικαστήριο)

* κατ'εξαιρεση → διάθεση του αντικειμένου της ποινικής δίκης από τον παθόντα (π.χ. έγκληση)

✓ αυτεπάγγελτη διεξαγωγή της δίκης = αρχή της δημόσιας επιμέλειας

= την διεξαγωγή της δίκης (από την κίνηση της δίωξης έως την αμετάκλητη περάτωσή της) έχουν δημόσιοι φορείς → όλες οι διαδικαστικές πράξεις ενεργούνται (κατά κανόνα) με δική τους επιμέλεια (κυρίως του εισαγγελέα)

* κατ'εξαιρεση → από τους διαδίκους

✓ οικονομία της δίκης

= η δίκη πρέπει να γίνεται έτσι ώστε να αποφεύγεται -όσο είναι δυνατόν- η σπατάλη χρόνου και δικαστικών ενεργειών, και να επιτυγχάνεται η οικονομία χρόνου και η ενότητα των δικαστικών ενεργειών

• 128-131 κπΔ